

Nr 130.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till kostnader för laga skiftet å Färila sockens stora skifteslag; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Utdrag ur protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen statsrådet Johansson anför:

Jag anhåller att få anmäla en av Anders Nilsson i Svedja, i egenskap av kassör inom Färila sockens i Gävleborgs län stora skifteslag, i skrivelse den 1 oktober 1927 gjord, av lantmäteristyrelsen med utlåtande den 14 november 1927 överlämnad framställning om statsbidrag till kostnader för laga skiftet å Färila sockens stora skifteslag.

Till en början må beträffande de bestämmelser, som äro tillämpliga med avseende å statsbidrag till dylika kostnader, erinras om följande.

Kungörelsen den 22 juni 1928 angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 om delning av jord

å landet (nr 295) — den i detta ämne senast utfärdade kungörelsen — avser enligt vid densamma fogade övergångsbestämmelser allenast förrättningar, som påbörjats efter den 31 december 1927 och verkstälts enligt jorddelningslagen. Tidigare reglerades rätten för delägare i laga skiften att erhålla statsbidrag genom kungörelsen den 31 december 1920 (nr 912), vilken emellertid snart ersattes av kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 238) angående villkor för erhållande av statsbidrag till lantmäteriförrättningar jämte däri enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 294) vidtagna ändringar. Alla före den 1 januari 1921 påbörjade men efter samma dag avslutade skiften äro i förevarande avseende alltjämt att bedöma enligt 1923 års kungörelse. I 4 § i sagda kungörelse stadgas, att delägare i område, som efter den 1 januari 1921 undergått laga skifte eller hemmansklyvning, må under i paragrafen närmare angivna förutsättningar efter ansökan åtnjuta bidrag till bestridande av kostnaderna för förrättningen med belopp, motsvarande högst hälften av vad på ägolotten belöper av det lantmätaren för förrättningen enligt gällande lantmäteritaxa tillkommande arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar. Bland nämnda förutsättningar märkes, att de sökande åliggande kostnaderna för förrättningen måste anses för honom betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning. Prövningen av dylik ansökning tillkommer lantmäteristyrelsen.

I *nu förevarande framställning*, vid vilken fogats 149 särskilda, till lantmäteristyrelsen ställda ansökningar från delägare inom skifteslaget om statsbidrag jämlikt kungörelsen den 8 juni 1923, anhåller Anders Nilsson, att Kungl. Maj:t måtte, utan hinder därav att laga skiftet påbörjats före den 1 januari 1921, bevilja sökandena statsbidrag med hälften av samtliga de kostnader, som belöpte å sökandena av det lantmätaren tillkommande arvodet. Till stöd för framställningen åberopas, att skiftet för sökandena varit synnerligen betungande.

Beträffande ifrågavarande skifteslag och *handläggningen av förrättningen samt kostnaderna därför* framgår följande av den utredning, som lantmäteristyrelsen förebragt i ärendet:

Laga skiftet, som började år 1904, avsåg delning *dels* mellan de i skifteslaget ingående 17 byalagen, *dels* inom varje byalag. Sedan skiftet vunnit laga kraft i den del det avsåg delningen *mellan* byarna, avslutades det samma den 9 mars 1920, men överklagades. Vederbörande ägodelningsrätt meddelade utslag den 20 december 1920, varefter Kungl. Maj:t, dit talan fullföljdes, genom utslag den 23 januari 1923 återförvisade förrättningen för vidtagande av ändringar i olika avseenden. Skiftet fastställdes den 2 juni 1925.

Kostnaderna för skiftet, oberäknat kostnader för utflyttningar, väganläggningar m. m., uppginge enligt en av distriktslantmätaren Hjalmar Kärlin den 14 oktober 1927 lämnad utredning till 324,409 kronor 54 öre. Kostnaderna för lantmätares arvode utgjorde 210,809 kronor 67 öre, varav dock på de efter den 1 januari 1921 verkställda ändringarna i skiftet belöpte 24,890 kronor 88 öre. Kostnaderna för gode män och hantlangning uppginge till 113,599 kronor 87 öre.

En sammanställning av kostnaderna för lantmätarens arvode beträffande samtliga de i skiftet ingående 17 byalagen samt de på sökandena belöpande andelarna härav gestaltar sig på följande sätt:

Samtliga kostnader för lantmätarens arvode	Ändringsförrättningen	Bidrags-sökandes antal	Sökandenas andel i samtliga kostnader	Andel för ändringsförrättningen
210,809: 67	24,890: 88	149	25,648: 61	3,225: 97.

Lantmäteristyrelsen har i sitt förenämnda utlåtande först gjort följande uttalanden beträffande rätten till statsbidrag och lantmäteristyrelsens tillämpning av bestämmelserna:

Statsbidrag till förrättningskostnader vid lantmåteriförrättningar infördes genom 1920 års riksdags beslut. Ut i kungörelsen den 31 december 1920 (nr 912) angående villkor för erhållande av statsbidrag till lantmåteriförrättningar hade bestämmelser närmare meddelats rörande förutsättningarna för dylikt bidrags utgående. Såsom framginge av 1 § i nämnda kungörelse hade förutsatts, att bidrag endast skulle utgå till sådana förrättningar, som verkstälts efter den 1 januari 1921. Vid avgivande av förslag till kungörelse i ämnet framhöll lantmäteristyrelsen, att det ansetts erforderligt att från bidrag avstänga förrättningar, som verkstälts före nämnda tidpunkt, då eljest anslaget kunde komma att utnyttjas för förrättningar, som utförts för flera år tillbaka. 1 § i kungörelsen avsåge emellertid endast avsöndrings- och ägostyckningsförrättningar. Beträffande skiften och hemmansklyvningar hade i 4 § 1 mom. i kungörelsen icke direkt angivits, att de skulle vara verkställda efter den 1 januari 1921, men berodde detta därpå, att som villkor för bidrags utgående i kungörelsen uppstälts fordran på ny ägomätning i enlighet med föreskrifterna i mättningsförordningen den 17 december 1920, som icke trädde i kraft förrän den 1 januari 1921. Genom sistnämnda villkor uteslötes sålunda alla före nämnda tidpunkt verkställda förrättningar av ifrågavarande slag. Ut i kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 238), vilken ersatte berörda 1920 års kungörelse i ämnet, hade — då villkoret angående fordran på ny mätning, utförd enligt 1920 års mättningsförordning, bortogs — i 3 § 1 mom. direkt införts bestämmelse, att statsbidrag kunde utgå endast till delägare i område, som efter den 1 januari 1921 undergått laga skifte eller hemmansklyvning.

Lantmäteristyrelsen hade på grund av bestämmelserna i ämnet följt den praxis, att, därest förutsättningarna för statsbidrag i övrigt förelegat, statsbidrag utanordnats vid skiften och hemmansklyvningar, därest förrättningen avslutats efter den 1 januari 1921. I fråga om återförvisad förrättning, som första gången avslutats före den 1 januari 1921, hade statsbidrag utanordnats endast till de kostnader, som uppstått genom återförvisningen, därest förrättningen andra gången avslutats efter den 1 januari 1921.

Lantmäteristyrelsen har därefter fortsatt:

Enligt relaterade principer skulle till delägarna i Färila sockens stora skifteslag statsbidrag kunna utgå endast till kostnaderna för ändringsförrättningen. Distriktslantmätaren Kårlins utredning visade, att kostnaderna för lantmätarens arvode vid ändringsförrättningen vore ganska små i förhållande till motsvarande kostnader för hela förrättningen. Då de i ansökningshandlingarna angivna arvodesbeloppen, som påförts respektive sakägare för hela förrättningen, reducerades i proportion till vad inom respektive

byalag kostnaderna för ändringarna utgjorde av kostnaderna för hela förrättningen, skulle statsbidraget till sökandena i sin helhet uppgå till allenast 1,612 kronor 98 öre (hälften av 3,225 kronor 97 öre) och i de flesta fall icke komma att utgå med mer än omkring 1/20 av påfört kostnadsbelopp, ett bidrag som torde kunna sägas vara en ganska värdelös hjälp.

Då summan av de sökandena påförda kostnadsbeloppen av lantmätarens arvode för förrättningen utgjorde 25,648 kronor 61 öre (av 210,809 kronor 67 öre), torde man kunna utgå från, att endast sådana delägare, som verkligen vore betungade av skifteskostnaderna, förekomme bland sökandena. Med hänsyn härtill och de särskilda förhållanden, som föreläge vid genomförande av ett skifte av den omfattning som det nu ifrågavarande, samt på grund av att skiftet dock avslutats första gången relativt kort före ikraftträdandet av 1920 års kungörelse angående statsbidrag till lantmäteriförrättningar, ansåge lantmäteristyrelsen skäl tala för ett bifall till framställningen och att ett undantag gjordes i det föreliggande fallet. Lantmäteristyrelsen ville härvid erinra om att, förutom ersättningen till lantmätaren, skiftesdelägarna haft att utan något som helst statsbidrag bära hela kostnaden för gode män och hantlangning.

På grund av vad lantmäteristyrelsen sålunda anfört hemställer lantmäteristyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att, utan hinder därav att ifrågavarande skifte första gången avslutats redan före den 1 januari 1921, till sökandena utanordna statsbidrag med hälften av hela den på sökandena belöpande kostnaden för det lantmätaren för förrättningen tillkommande arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar.

Statskontoret, som den 13 december 1927 avgivit infordrat yttrande i ärendet, hemställer, att då, såvitt av handlingarna i ärendet framginge, tillräckliga skäl för medgivande av undantag från gällande föreskrift, att ifrågavarande statsbidrag kunde utgå endast till delägare i område, som efter den 1 januari 1921 undergått laga skifte, knappast torde kunna sägas föreligga, framställningen icke måtte föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Lantmäteristyrelsen, som den 11 januari 1928 avgivit förnyat yttrande i ärendet, anför däri huvudsakligen följande.

Gällande bestämmelser lade ingalunda något ovillkorligt hinder i vägen för statsbidrags utanordnande i förevarande fall, helst som gällande föreskrift icke klart angäve den omständigheten, att en efter den 1 januari 1921 avslutad och fastställd förrättning varit föremål för en före nämnda tidpunkt avslutad handläggning, utgöra hinder för statsbidrags utanordnande till samtliga förrättningskostnader. Lantmäteristyrelsen hade emellertid icke ansett sig böra utan Kungl. Maj:ts medgivande frångå den av styrelsen med restriktiv tolkning av gällande bestämmelser tillämpade praxis. Men detta uteslöte icke, att undantag från den tillämpade regeln borde kunna göras, särskilt då det, såsom i förevarande fall, föreläge tungt vägande skäl för bifall till den gjorda ansökningen.

Laga skiftet i Färila hade av flera orsaker blivit särskilt betungande för delägarna. Den tid, som åtgått för skiftets genomförande, hade redan på grund av skiftets omfattning blivit mer än vanligt lång, men därtill komme, att skiftet utförts under en tid, då lantmäteriet undergått två mycket genomgripande omorganisationer, som medfört upprepade ombyten av förrättnings-

män. De alltid oundvikliga förluster för delägarna, som ett skifte medförde under tiden för dess utförande, särskilt genom inskränkt rätt att förfoga över skogstillgångarna och genom att jord, byggnader, vägar, diken m. m., på grund av ovissheten om den blivande delningen, icke bleve på bästa sätt vårdade, bleve högst betydande vid ett så långvarigt skifte som i Färila. Den omständigheten, att skiftet första gången avslutades endast kort tid före den 1 januari 1921, torde jämväl tala för ett undantag, då det i stort sett berott på en tillfällighet, om första handläggningen kom att avslutas före eller efter nämnda tidpunkt.

Generaldirektören och byråchefen å lantmäteribyrån hade vid inspektion i Färila under sommaren 1927 fått ett starkt intryck av, att delägarna i skiftet vore i stort behov av allt det understöd, som kunde beredas dem i form av statsbidrag till bestridande av kostnader, som blivit en följd av laga skiftet.

I ändamål att åstadkomma utredning om, huruvida ett beslut om utanordnande av statsbidrag i förevarande fall skulle kunna tänkas medföra några ekonomiska konsekvenser för framtiden, har tillförordnade byråchefen å lantmäteristyrelsens lantmäteribyrå verkställt en undersökning, som givit vid handen, att endast två skiften kunna i någon mån jämföras med Färilaskiftet i nu ifrågavarande avseenden, samt att för bifall till en framställning om statsbidrag till skifteskostnader, belöpande på tiden före den 1 januari 1921, så starka skäl som i fråga om Färilaskiftet knappast torde föreligga i något fall. I det ena av de sålunda avsedda två fallen avslutades skiftet första gången den 30 juni 1919 och ändringsförrättningen den 31 december 1921; hela kostnaden för förrättningsmännens arvode utgjorde 56,072 kronor, varav på ändringen belöpte 13,153 kronor. Då statsbidrag beträffande denna förrättning utanordnats till mindre bemedlade delägare med ett belopp av omkring 685 kronor, skulle, därest statsbidraget finge beräknas på hela kostnaden, ytterligare statsbidrag till samma delägare kunna utgå med ungefär tre gånger detta belopp, d. v. s. omkring 2,000 kronor. — Det andra nu ifrågavarande skiftet avslutades första gången den 28 juli 1913 samt efter ändringsförrättning första gången den 27 augusti 1923 och sista gången den 26 april 1926. Skiftesdelägarna hade genom statsmakternas beslut (se 1928 prop. nr 133, R. skr. nr 218) tilldelats ett särskilt statsbidrag till förbättring av vägar inom skifteslaget å ett belopp av 12,000 kronor utöver vad som kunnat utgå enligt gällande bestämmelser, vadan ytterligare statsunderstöd av nu ifrågavarande art icke syntes böra ifrågakomma i detta fall.

Ovisst torde vara, huruvida de enligt 1923 års kungörelse gällande bestämmelserna om statsbidrag till lantmäteriförrättningar, vilka bestämmelser grundats å riksdagens i ämnet fattade beslut, kunna givas en sådan tolkning, att åt mindre bemedlade delägare i Färila sockens stora skifteslag må utgå statsbidrag till laga skiftet, beräknat med hänsyn till hela kostnaden för det lantmätaren för förrättningen tillkommande arvode.

*Departements-
chefen.*

Ifrågavarande framställning synes emellertid vara synnerligen behjärtansvärd. Såsom lantmäteristyrelsen framhållit, avslutades skiftet första gången kort tid före tillkomsten av bestämmelserna rörande skiftesbidrag av ifrågavarande slag. Skiftets omfattning har varit ovanligt stor och såväl därigenom som genom den långa tid, som åtgått innan skiftet bragts till slut, hava kostnaderna blivit högst avsevärda. Med hänsyn tillika till de olägenheter, som en lång tids ovisshet rörande jordförhållandena inom skifteslaget måste hava vållat särskilt de ekonomiskt mindre väl situerade bland skiftesdelägarna, synes billigheten kräva, att något ytterligare bidrag beredes dessa utöver de jämförelsevis obetydliga belopp, som de må äga uppbära för bestridande av kostnaderna för ändringsförrättningen vid skiftets återförvisande till ägodelningsrätten. Av lantmäteristyrelsens chef och en befattningshavare i styrelsen har efter besök inom skifteslaget vitsordats, att delägarna vore i stort behov av allt det understöd, som kunde beredas dem i form av statsbidrag till kostnaderna i anledning av skiftet. På grund härav och då de ekonomiska konsekvenserna för framtiden med hänsyn till andra liknande fall torde vara ringa, förordar jag, att statsbidrag till ifrågavarande laga skifte tilldelas de skiftesdelägare, för vilka dem åliggande kostnader för förrättningen måste anses betungande i förhållande till deras ekonomiska ställning.

Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, utan hinder därav att laga skiftet inom Färila sockens i Gävleborgs län stora skifteslag första gången avslutats före den 1 januari 1921, lantmäteristyrelsen må, med tillämpning i övrigt av bestämmelserna i kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 238) angående villkor för erhållande av statsbidrag till lantmåteriförrättningar, av det i riksstaten upptagna förslagsanslaget till bidrag till jorddelningsförrättningar till delägare i skifteslaget utanordna statsbidrag med intill hälften av hela den på respektive delägare belöpande kostnaden för det lantmätaren för förrättningen tillkommande arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.